

Évad és pillanat

Az elbeszélés ezzel fejeződik be, hogy befejezetlen marad az az álom, amely az "ismeretlen birtokra" való visszatekérésekről, vonulásról szól: itt akad meg az eredeti állapot restaurációjá, amit újratekérésnek is nevezhetünk.

Az egész elbeszélést egy különös dichotómia járja át: az előtérben zajlik egy családtörténet, s mögötte egy elrejtett másik, ami csak néha mutatkozik meg, s amelyet egyszerűre érzünk ismeretlennek és elsődlegesen valóságosnak. Ennek az elkülönítésnek itt, az elbeszélés végén látjuk értelmét: míg az első történet folytatódnak, a második végpontjához ért. Íme a magyarázata a "lefejezett időnek": a jövő felé teljesen lezárt a történet.

A történet mellett, amelyet minden kitérő részletessége ellenére is áthat a félelem, valami visszafordíthatatlan történés előérzete, szembenálló tény Hangos-pusztá, az Ősi birtok, a civilizációtól érintetlenül hagyott völgy, ami a család legendáriumának aranykora. Az egyetlen közülük, akinek oda bejárása van, a bolond és holdkóros nagynéni; ő az egyedüli, aki elhagyhatja a lezárt teret, és vissza is térhet a másik világból. Ez az eltűnt létezés valójában nem egy méltbeli állapot vagy a boldogság területe, hanem a láthatónál "bonyolultabb" és "beavatottabb" "rend" /Mészöly szavai/ megérintése, vagy az attól való megérintettség. A titkos és gazdag föld a valamikori egység, a történet pedig a szétszakadásról, annak utolsó mozzanatairól szól. A készülő képet, az Állatok búcsúját így írja le az elbeszélő:

"... az ős hangulatát szerette volna megörökíteni. Madarak búcsúztak rajta a föld négy lábú állataitól, a szarvastól, a vadmacskától, a borzától, a bányától. Útra készültek a flamíngók, a verebek, a szarkák és az ökörszemek. Patak választotta el őket egymástól, de az egykori híd, mely a két partot

összekötötte, már csak üszkös romjaiban volt látható. Szálkásan meredezett. Fekete nap világított fölöttük, noha középtűt kettérepedt." /6-7./

Amikor Anita a "kép békéjét" említi, valójában a vereség harmóniájára gondol. Az említett szétszakadás kétszer következik be: a kép elkészülésének pillanatában és a történet lezárásakor. Az első így vonzza a másodikat, kikényszeríti, hogy bekövetkezzen, egyben előjele is annak, kikerülhetnek tünnetve fel.

Ez a dichotómia, amely lehet a metafizika csábítása is, átjárja a formát is, s a motívumok rendjét. Kísértetiesen zárttá teszi az elbeszélést az állandó ismétlődések. Az Állatok búcsújának felégett hídja mintha későbbi állapotát mutatná annak az ingatag átkelőhelynek, amelyen egy őrangyal átvezet két gyermeket. A fehér szín egyszerre tartozik a mosodában dolgozó Máriához és a virághóval borított Hangospusztához, s "A szabadság piros virága!" nemcsak a Mária hájában levő rózsára, hanem Hangospusztára is vonatkozik.

Az elzárt völgy a szabadság helye is, ahol Perczel Mór idején még szabadon kószáltak a medvék: a legendáké, de a "pánikszerű reménykedésé" is: van egy hely, ahol nem történt meg mindaz, ami velünk megtörtént, amit elszenvedtünk /bélistázás, tagosítás/. A történet, a millió sugallatai ellenére, az 1956 utáni években játszódik, valószínűleg 1959-ben. Az időrendet a Porszki-történet alapján lehet rekonstruálni, s az Érintésekben közölt Porszki őszi titkai című ösváltozatból.

A történet a halott nő megtalálásától kezdve gyorsul fel, s válik irrealitással végleg telítetté.

"... váratlanul a következő kép tárult a pilóta szemé elé: egy csaknem ötven méter sugarú körben földig csavarodva hevert a búza, mintha forgószél-torony csapott volna le a magasból, egy felhőkarcoló-forgószél, egy gigantikus pörgettyű. És a letaglózott búza közepén feküdt a halott nő. Karját keresztformán dobta el magától, combját szorosan összezárta. Hófehér ruha volt rajta." /22-23./

A fehér szín, amely az érintetlenségre, s ezzel az eredeti tökéletességre utal, az elbeszélésben Máriaéhoz kötődik, akárcsak a fekvő test alakja. A körben fekvő kereszt a keresztény jelhagyományban a paradicsomnak és a közepén álló életfától induló négy folyónak a szimbóluma. Az elenszés azonban itt megáll. A szöveg nem a szenvedélyről beszél, hanem a csoda esztétikumáról. Mégis sejtet egyetlen dolgot: álmlában fojtották meg. Mindegy, kié ez a test, a valóságos áldozat Mária. Ki a tettes? Az elbeszélés 4., 5. és 6. fejezete ugyanazon esemény három arca. Megtörtént a szándék gyilkossága: ez az elbeszélés első csúcspontja, az első bekövetkezés, erőszakttétel, ami előrevetíti és vonzza a másodikat, rákényszeríti a történetet erre a pályára.

Van egy különös pillanata a karácsonyi készülődésnek, ami újabb előjel, s ahol a fatalizmus testet ölt. Az ablakban álló Anitáról van szó: "Olyan volt, mint egy hirtelen napvilágra került T-ídom." Az eddig Máriaéhoz kapcsolódó keresztalak most Anitaára vonatkozik: ez a szenvedés kezdete, mert ez a bevégzett vereségre való rádöbbenés perce. "Mire készülsz?" - kérdezi az írnokot, aki ekkortól démonikusává válik, egészen az erőszakttétel utáni csapottságig.

Mária átváltozása is furcsa ezen a karneváli, maskarás és szorongással teli ünnepen. Ujra a keresztény jelhagyományhoz hátrálunk: a fekete Madonnához /akárcsak Artemiszhez/ a kegyetlenség is jelszóként tartozik, s a Mária hajában levő piros virág egyszerre jelenti az ábrázolásokon a hajnalt és a passiót. A város mellett ott létezik másolata, a sírváros, a Halottak Birodalma: minden a halál közelében történik.

Az elbeszélés középpontjában nem a bűn áll, hanem ennek semmisége azon rend mellett, amely a hétköznapiaság mögött létezik, s amellyel szemben a racionális agynak nincs sok esélye. A látszólagos agnoszticizmus elnyelődik tehát az ontológiában.

A megbocsátás pedig az, hogy ami létezik, nem pusztul el. A névtelen nem nevezi meg önmagát.